

LEGE, CONȘTIINȚĂ, PĂCAT
Teologia morală fundamentală II

ISIDOR CHINEZ

**LEGE, CONȘTIINȚĂ,
PĂCAT**

Teologia morală fundamentală II

**Sapientia
Iași 2018**

Imprimatur

† Petru Gherghel
Episcop de Iași
17 mai 2018

Redactor: pr. dr. Ștefan Lupu
Tehnoredactare: Laurențiu Turbuc
Copertă: Iulian Gherghel

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHINEZ, ISIDOR**

Teologia morală fundamentală / Isidor Chinez. -
Iași : Sapienia, 2017-2018

2 vol.

ISBN 978-606-578-320-1

Vol. 2 : Lege, conștiință, păcat. - 2018. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-578-336-2

2

Pe copertă: Sebastiano Ricci, *Predica de pe munte.*

© 2018 Editura SAPIENTIA
Institutul Teologic Romano-Catolic
Str. Th. Văscăuțeanu, 6
RO – 700462 Iași
Tel. 0232/225228
Fax 0232/211476
www.editurasapientia.ro
www.librariasapientia.ro
e-mail: slupu@itrc.ro

CUPRINS

Cuvinte preliminare	11
CAPITOLUL I: Legea morală	15
Introducere	15
1.1. De la disprețul față de lege la necesitatea ei	16
1.1.1. Motivele ostilității față de lege.	16
1.1.2. Legea morală în serviciul realizării omului.	20
1.2. Necesitatea normelor morale	22
1.2.1. Dincolo de juridismul „vechii morale”	22
1.2.2. Dincolo de situaționalismul „noii morale”	25
1. Legea morală	28
1.1. Noțiunea legii morale	28
1.2. Diviziunea legii	29
2. Legea divină	31
2.1. Noțiunea legii divine.	31
2.2. Proprietățile legii eterne	32
2.3. Legea eternă – fundamentul oricărei legi	37
3. Legea naturală	39
3.1. Noțiunea legii naturale.	39
3.2. Conținutul legii naturale	47
3.3. Cunoașterea legii naturale	50
3.4. Creștinii și legea naturală	59
3.5. O problemă actuală.	62
4. Legea nouă	67
4.1. Natura legii noi.	69
4.2. Conținutul legii harului	75
4.3. Noua lege se identifică cu Isus Cristos	78
4.4. Proprietățile legii noi	79
5. Legile umane	83
5.1. Necesitatea și noțiunea legii umane	83
5.2. Domeniul legilor umane	87
5.3. Obligativitatea morală a legii umane	88

5.4. Aplicarea echitabilă a legii și exceptarea de la obligativitatea ei	91
5.4.1. Câteva distincții importante	91
5.4.2. Imposibilitatea fizică și morală	93
5.4.3. Dispensa de la lege	94
5.4.4. Epichia	95
5.5. Toleranța în legile civile	97
5.6. Legile „ <i>mere poenales</i> ”	100
5.7. Obligațiile morale ale legislatorului	102
CAPITOLUL II: Opțiunea fundamentală	104
Introducere	104
1. Abordări teologico-morale	107
1.1. Elemente antropologice	108
1.2. Sugestiile Scripturii	108
2. Reflecția morală	110
2.1. Opțiunea fundamentală ca posibilitate oferită omului de Dumnezeu	110
2.2. Opțiunea fundamentală și angajamentul creștin	111
2.3. Notele caracteristice ale opțiunii fundamentale	112
2.4. Termenii alegerii: o alternativă de neîmpăcat	116
3. Opțiunea fundamentală și actele particulare	118
CAPITOLUL III: Conștiința morală	124
Introducere	125
1. Terminologia și conceptul	125
1.1. Pericolul ambiguității	125
1.2. Un paradox: conștiință și lege	127
1.3. Ambivalența conceptului	127
1.4. Ce este conștiința morală în ultimă analiză?	136
2. Conștiința în Sfânta Scriptură	140
2.1. În Vechiul Testament	141
2.2. În Noul Testament	144
2.2.1. În Evanghelii	144
2.2.2. În sfântul Paul	149
3. Demnitatea conștiinței morale în <i>Gaudium et Spes</i> 16.	154
4. Conștiința morală în contextul actual după <i>Veritatis splendor</i> a lui Ioan Paul al II-lea.	157

5. Formarea conștiinței morale creștine	162
5.1. Deformările conștiinței.	162
5.2. Efortul personal în formarea conștiinței.	164
5.2.1. Conștiința iluminată: viața conform adevărului	164
5.2.2. Conștiința morală sensibilă: viața conform adevărului bine realizat de virtuți	167
5.2.3. Conștiința disponibilă și docilă la ajutorul altuia	169
5.3. Influența formativă a ambientului asupra conștiinței	171
6. Conștiința ca „ <i>iudicium</i> ”	176
6.1. Distincția dintre conștiința potențială și actuală	176
6.1.1. Conștiința potențială	177
6.1.2. Conștiința actuală.	179
6.2. Diferite forme ale conștiinței actuale	180
6.3. Diferite forme ale conștiinței „potențiale”	182
6.4. Conștiința colectivă	182
7. Conștiința dubie	183
7.1. Diferite feluri ale dubiului	183
7.2. Păstorii sufletești și conștiința dubie.	184
7.3. Atitudinea față de dubiul nerezolvabil	185
CAPITOLUL IV: Păcatul în viziunea etică	
[hamartiologia].	189
Introducere	189
1. Păcatul în Vechiul Testament	192
1.1. Câteva precizări referitoare la contextul teologic	192
1.2. Principalele concepte de păcat în Vechiul Testament	194
1.3. Păcatul în contextul istoriei mântuirii	198
1.4. Păcatul ca trădare a Alianței	200
1.5. Păcatul este a voi să fii ca Dumnezeu	209
1.6. Păcatul este cădere în gol.	212
1.7. Păcatul este libertate trădată, dar nu pierdută.	213
1.8. Păcatul distruge relația cu semenul (<i>Gen 4-11</i>)	215

1.9. Universalitatea păcatului	216
1.10. Dimensiunea colectivă și individuală a păcatului.	217
2. Păcatul în Noul Testament	220
2.1. Termenii și liniile principale în Noul Testament	221
2.1.1. În Sinoptici	222
2.1.2. În sfântul Paul	225
2.1.3. În sfântul Ioan	232
2.2. Aspecte ale păcatului în Noul Testament	235
2.2.1. Păcatul este închidere în fața venirii lui Dumnezeu în Isus	236
2.2.2. Păcatul este refuzul de a fi fiu	239
3. Reflecția teologică cu privire la păcat	244
3.1. Definiții ale păcatului	244
3.1.1. Păcatul este o încălcare a legii veșnice	244
3.1.2. Păcatul este o aversiune către Dumnezeu și atracție spre creaturi	246
3.1.3. Păcatul este o acțiune dezordonată	248
3.1.4. Păcatul este o acțiune împotriva legii, cu voință și știință deplină	249
3.1.5. Păcatul este o ofensă și <i>debitum</i> față de Dumnezeu	249
3.2. Dimensiunile păcatului	251
3.2.1. Dimensiunea religioasă	251
3.2.2. Dimensiunea personală	254
3.2.3. Dimensiunea socială	255
3.2.3.1. Scriptura și păcatul lumii	258
3.2.3.2. Magisteriul și tema păcatului social	258
3.3. Clasificarea păcatelor	266
3.4. Păcatul de moarte și păcatul venial	270
3.4.1. Păcatul de moarte	270
3.4.1.1. Noțiunea păcatului de moarte	270
3.4.1.2. Condițiile pentru a avea un păcat grav sau de moarte	271
3.4.1.3. Cunoaștere deplină	274
3.4.1.4. Consimțământ deplin	275
3.4.1.5. Câteva erori actuale	277
3.4.2. Păcatul venial	279

3.4.2.1. Noțiunea și răutatea	279
3.4.2.2. Clasificarea păcatelor veniale	282
3.5. Distanța specifică și numerică a păcatelor	285
3.6. Tentațiile	285
3.6.1. Natura tentațiilor	285
3.6.2. Clasificarea tentațiilor	286
3.6.3. Principii morale cu privire la tentații	288
3.6.4. Mijloace pentru a lupta împotriva tentațiilor	290
3.7. Efectele păcatului	290
3.7.1. Efectele păcatului de moarte	290
3.7.2. Efectele păcatului venial	293
4. Convertire și milostivire	294
Concluzie	298
Bibliografie	302

CUVINTE PRELIMINARE

Concepția creștină despre om – omul considerat conform Revelației – are o continuă dependență de Dumnezeu. Viața lui este darul lui Dumnezeu care în Cristos și-a manifestat profunzimea iubirii sale, deschizându-ne calea spre comuniunea trinitară. Căutându-l pe om prin intermediul Fiului său, Dumnezeu vrea să-l facă să abandoneze căile răului. Învingerea răului: iată ce este Răscumpărarea. Domn al creației, omul poate să împlinească planul divin prin cunoaștere și iubire. Iar, în lumina acestei dependențe, Scriptura schițează trăsăturile esențiale ale persoanei. Teologia morală este reflecția despre bunătatea și concretizarea comportamentului moral. Libertatea omului dobândește sensul acestei ascultări de Dumnezeu, atât în ființa sa, cât și în acțiunea sa, căci au fost depășite de coborârea vieții divine la nivelul omului primind viața harului. Demnitatea subiectului uman, adică a persoanei, este dată de imaginea lui Dumnezeu care constă în relație și libertate. Atunci, în a doua parte a *Teologiei Morale Fundamentale*, vom vorbi despre ce este legea morală, ce este conștiința, ce este păcatul. Care este lumea în care trăiește omul răscumpărat?

Când omul aude vorbindu-se despre lege – legea morală – se gândește instinctiv la ceea ce se opune libertății sale, mortificând-o. Există o profundă consonanță între partea cea mai adevărată din noi și legea lui Dumnezeu. De fapt, *Decalogul* începe: „Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău care te-am scos din țara Egiptului, din casa sclaviei” (*Ex* 20,2). Dumnezeu ne-a chemat la

libertate. Dă legea sa unui popor eliberat și liber. Domnul se îndreaptă spre toți cei care au fost eliberați de toate sclaviile. „Voi ați fost chemați la libertate” (*Gal 5,13*), ne anunță sfântul Paul. Prin libertate se înțelege condiția în care o persoană poate să decidă acțiuni fără constrângeri. Astfel, legea divină, legea naturală, legea nouă a lui Cristos, legea umană sunt legi care unstrug libertatea creștină, dar în mod profund sunt libertate, care în esența sa, este orientată de Duhul Sfânt spre o configurație progresivă a lui Cristos, ce reînnoiește credința și totul devine caritate.

În lumina conștiinței, se manifestă demnitatea noastră spirituală. Se spune: fiecare trebuie să acționeze conform conștiinței sale... fă ceea ce crezi că e mai bine... urmează-ți conștiința... Acest lucru este adevărat. Însă uităm adesea și să ne întrebăm: care conștiință? Conștiința morală? Ce caracteristici trebuie să aibă conștiința? Cum se formează conștiința? La aceste întrebări și la altele vrea să răspundă această carte. Atunci când se vorbește despre conștiință se înțelege mereu conștiința morală. Despre conștiință, Biserica ne învață că este acel loc privilegiat din interiorul nostru unde ne vorbește Dumnezeu. Conștiința nu este doar o fereastră către legea naturală, ci un loc în care îl putem întâlni pe Dumnezeu cel viu.

Timpul nostru este sensibil fiindcă oamenii și lumea sunt expuși puterilor abisale ale răului. Literatura modernă, psihologia, științele sociale și cele despre comportament se complac în a discuta despre ademenirea oamenilor spre rău, cu speranța că, odată cunoscute relele, devine posibilă prezentarea strategiilor de depășire a răului. În paralel cu aceasta, se pare că conștiința păcatului se fărâmițează. După cum simțul lui Dumnezeu nu poate fi total șters și nici stins din conștiința

noastră, nici simțul păcatului nu poate fi vreodată nimic cu totul. Cu cât omul de azi cunoaște mai mult răul, cu atât mai mult păcatul devine pentru el o problemă. A vorbi despre păcat astăzi, cu un limbaj teologic, impune o cerință urgentă și nouă. Nu există morală fără păcat, pentru că spațiul moralei este spațiul libertății, adică al autodeterminării pentru bine. Păcatul nu ne reprezintă câtuși de puțin, pentru că suntem chemați la libertate și adevărul ne-a făcut liberi. Tocmai pentru că este îndreptat către noi, împotriva adevărului ființei noastre, păcatul este îndreptat și către Dumnezeu; este refuzul de a răspunde la iubirea gratuită a lui Dumnezeu. Dar există anunțul iubirii milostive a lui Dumnezeu Tatăl pentru oamenii timpurilor noastre. Există și iertare. Vestirea convertirii iubirii creștine are o importanță deosebită în societatea actuală. Reflectarea în conștiința omului a păcatului și a gravității sale devine posibilă numai în orizontul cunoașterii iubirii lui Dumnezeu și a milostivirii sale iertătoare. Este misterul milostivirii: izvor de bucurie, de seninătate și de pace. Este condiția mântuirii noastre.